Az örök Karácsony.

írta:

Szabó Dezső

— Na, lám: ez az este is olyan mint a többi. A fő az, hogy dolgozzék az ember. Már féltizenkettő. Egy félóra mulva lefekszem s túlleszek az egész karácsony-esti babonán.

Pukánszky Flórján tanár úr lecsattintotta a tintatartója fedelét. Megdörzsölte a kezeit, megdörzsölte a szemeit. Pár percig arcára felvilágló boldogsággal nézte az előtte felhalmozódó teleírt lapokat. Ez életének főműve, ez az ő ércnél továbbtartó monumentuma. A hatszázoldalasnak készülő kötetben elkúszó tény-csopor-

tositósokkal bizonyitották be, hogy a magyar -u- hang Krisztus előtt kétezertizenöt évvel valamivel nyiltabb volt, mint ma kiejtése, de a mai -o- hangnál már akkor is zártabb volt. Pukánszky tanár úr aszott, rücskös, összetöpörödött lelke Pantheonná ságult. Messzi kürtök riadá- sát hallotta s az Akadémia kapujának széles kitárulását.

A hosszú vékony emberke kis citrom-feje bólong-sárga volt a lámpa nevetésében. Hosszu cingár nyaka olyan volt, mint egy nedves fánál sütött sápadt kürtös-kalács, melyről lefelejtették a mandulákat. Szemei rö- viddlátón fényesek voltak, mint egy nyugdijazott öreg zálogházi becsüsé. De azért az egész alak mégsem nélkülözte a méltóság tényállladékát.

Hiszen Pukánszky volt, Flórján volt és finn-ugor filológus egy személyben.

A negyvenhétéves agglegény és a millió évvel is fiatal Élet nem ismerték egymást, még csak be sem voltak mutatva egymásnak. Az Élet csókolt és harapott, hejehujázott és sírt, idillezett és világtörténelmezett. Pukánszky tanár úr nem vetett ügyet az efféle léhaságra. Ő szép, komoly zürjén-votják, vogul-osztják és mordvin szövegeket cédulázott az elrohanó idő partján. A tavasz nála csak annyiban különbözött a téltől, hogy több napvilágnál írt cédulát jelentett készülő halhatatlansága számára.

Közben pedig szépen megszürkült ~~tek~~ a haja, megszürkültek a szíve és a szemei. Egyetlenegyszer engedte

meg magyának azt a forradal- 4.
mat, hogy lement két napra a Bala-
tonra. Ő Almádiban mártotta ma-
gát a vízbe. És az van nap Keszthelyen
fürdőzők álmélkodva mondták
egymásnak: – Milyen különös ecet-íze
volt ma a Balatonnak.

A tanár úr felkelt a második szá-
lától. Egy percig üresen nézett maga
elé. Mintha kérdezné: Pukánszky
Flórján nem csalódik, mit lehet
hát akkor csinálni Pukánszky Flór-
jánnak? Odatámolygott az ablakhoz.
Nézett. Künn a szállingózó hóban,
a karácsonyi éj-hívó boldogságá-
ban vidám családok kocogó gyermek-
gerezdekkel, összebújó párok, énekl-
lő fiatalok siettek az éjféli misére.
Pukánszky tanár úrban megmoz-

dult, forgott, sülyedt, örvénylett valami. És mert sohasem használta, nem tudta, hogy a szíve az, ami fáj.

Most egy idegen gondolat állt fel benne, mely már lázadás is volt. Mi lenne, hogyha ő is elmenne az éjféli misére? Ő még sohasem látott ilyen egybefutást. Milyen érdekes volna, ha vogul lenne a mise nyelve....

Pukánszky tanár komor elhatározással felvette a téli kabátját.

2

Alig tett két lépést az uccán, két csolnakot látott egy kétágú mozgó árbóc alatt. Odakiáltott neki:

— Kolléganő! Kolléganő!

Csolnakok és árbóc megfordultak Ziegelwangel Paula csodálkozva

Kéziratként: 6.

– Csak nem a misére, kolléga úr?

– De igen. Jó, ha az ember tanulmányozza az ilyen társadalmi mozgalmakat, – felelte komolyan Pukánszky tanár úr.

Ziegelwangel Paula egyik pesti leánygimnáziumban tanított és szomszédja volt Pukánszky tanár urnak. Ő is a tudománynak jegyezte el magát. Ez nem jelentett semmi erotikát a tudomány számára. Paula a magyar irodalomban észlelhető német hatásokat mutatta ki. Eddig százhuszonhárom-ezerötszázharminckét ilyen hatásról rántotta le a leplet. Igaz, hogy más lepelrántogatás nem is volt az életében. Paula kisasszony már negyvenöt éve volt Ziegelwangel Paula és

már egészen hozzászokott. Pedig 7.
a felületes idegenek első látásra inkább
sárvíró pásznának nézték. Legyek soha-
sem voltak a Paula lakásában. Mert
a hím legyek az istennek sem repültek
volna a közelébe. Akkor pedig a légy
kisasszonyok mit kerestek volna ott?

Paula sajátos, suttogásba ve-
sző hangon mondta:

– Menjünk együtt. Én is adame-
gyek. Ott legalább sokan vannak.

Pukánszky tanár úr megrezzent
erre a sajátos, érzéstől remegő hangra.
Mintha önmaga titkos vermeitől jött
volna ez a hang. Ránézett Paulára. A
zord vénleány szürke szemei tele voltak
szelíd szomorúsággal.

Amint beléptek a templomba, megzendült az orgona s az eggyüvé futott szivekből széles árral folyt ki az ének. Olyan meleghívású volt ez az ének, úgy nem lehetett külön lenni lágy simítású habjaiban. Az életgrimászaikat külön fintorgó emberek most ölelőn, boldogan néztek egymásra és mélyen, mélyen, minden anyáik csókjával, minden apáik verejtékével érezték, hogy milyen végtelenül fájdalmas, milyen végtelenül édes közösség: ember lenni. És hogy a külön ember értelmetlen szó, beteg visítás; mert minden élet értelme a többi életében van. És a nagy boldog ragyogásban ott volt az örök bölcső a lehajló anyával és a mosoly

gó gyermekkel. És ez a gyermekmosoly-gós mindenkinek megtisztult szív, megkönnyebbült teher, egymásra talált segítő kéz volt.

Pukánszky tanár úr észre se vette, hogy ő is énekel. Nem zürjénül, nem votjákul, még csak nem is mordvinul. Elzúzott, megszomorított, társhoz vágyó fájdalmas-emberül énekelt. És a Paula szigorú, hervadt ajkain is kirajzolódott valami hosszú, merev és hegyes. Ami, ha nem volt elkopott dákó: Istenhez szálló forró könyörgésű ének volt.

4.

Hallgatagon mentek hazafelé. Mert mindketten érezték, hogy evilági életüket kihúzták a lelkük alól. És hogy közeledik egy új születés, ahol van-

nap, termékeny munka, egymásba kapaszkodó kéz. Mikor a kapuhoz érve Pukánszky tanár úr el akart köszönni, Paula majdnem elrekedve kérdezte és nagy könyörgés bújt hangjában:

– Ad egy csésze meleg teát, ha felmegyek egy kicsit beszélgetni? Olyan szomorú ma egyedül lenni.

Pukánszky tanár úr akkorát nyelt, mintha a parlamentet vették volna be neki pirulában. A szíve is nyelt, egész élete nyelt egyet. Boldog lelkendezéssel mondta:

– Akár két csészét is, kedves kolléganő.

Fent az agglegényes kis szobában közösen szították fel az elszenderedett tüzet. És már párolgott is arcukban a

jó meleg tea. És az első kortyok u-
tán már jó meleg szavak párologtak
a szívükbe, melyek úgy szálltak fel
életükből, mint a föld lehelletének fé-
nyes bolyhai az első tavaszi napra. A
gyermekkor ~~egy~~ boldog apróságai jöttek
vissza beszédjükben, amikor ők is
napsütött virág, élő élet voltak. A
két öreg gyermek lelkendezett, elérzé-
kenyült, kacagott, ámult. Két óra fe-
lé a hűvösödő szoba rászállt a lelkük-
re.

— Talán megyek is, — mondta
Paula félénken.

— Ne, ne menjen drága kolléganő,
még soha nem éreztem ilyen jól ma-
gamat, — könyörgött Flórián és
boldog buzgólkodással tömött
új forgácsot a kialudt kályhába.

Paula feléje hajolt, lehellete me-
leget vitt a vén fiu hajszálai közé.
És mindenik hajszála gyökerén szive
volt.

A tüz nem akart meggyulni
Akkor Pukánszky tanár úr gyönyö-
rü lóugrással odarohant az író-
asztalhoz, felmarkolt egy csomó
cédulát, mondvánt, tüjént és
valószógos vatjókat. Zsarno ki-
boldog arccal gyújtotta a forgács
alá.

A láng fellobbant mint egy
éles harsogó és átment a két életen.
És a ~~Pala~~ Paula két aszott karja ki-
nyult, szemei elnedvesedtek s uj-
kóra boldog megvallással jött ki
a név. — Flórián.

– Paula, – mondotta édes elfulladással Pukánszky tanár úr és megfogta a feléje nyújtott két kezet.

És szegény Numi Tarem, árva istene az árvább voguloknak sírva szedte a batyuját. Mert már tudta, hogy a Pukánszky tanár úr lelkének boldog lankáin nem terem fű az ő számára. Mert a két egymásra sugárzó lélekben ott ring az örök Karácsony áldott ajándéka: a bölcső.

Farkasrét, 1934. szept. 2.